КИТАЙСКИ
ЛЕГЕНДИ И РАЗКАЗИ
ЗА НЕОЧАКВАНОТО

София, 2011

Всички права запазени. Нито една част от тази книга не може да бъде размножавана или предавана по какъвто и да било начин без изричното съгласие на „Изток-Запад“.

© Юлиян Щилиянов Антонов, съставителство и превод, 2011
© Петър Георгиев Станимиров, корица и илюстрации, 2011
© Издателство „Изток-Запад“, 2011

ISBN 978-954-321-933-9

КИТАЙСКИ
ЛЕГЕНДИ И РАЗКАЗИ ЗА НЕОБИЧАЙНОТО

Съставителство и превод от английски
Юлиян Щилиянов

Художник
Петър Станимиров

ИЗТОК
ЗАПАД

Хората като че ли се объркват най-много
от това, което им напомня за нещо друго...

Лю лан

Съдържание

Сказания за Осемте безсмъртни / 7

Гостът от пещерата 8

Танцуващият в Пурпурната зала 19

Единствена сред Осмината 26

Магьосникът със сгъваемо магаре 34

Хромият с желязна патерица 45

Пътят на чичото и пътят на племенника 51

Бродещото дете 57

Отшелникът-аристократ 61

Още разкази за безсмъртни и магьосници / 67

Фей Дзянфан: лечителят, който можел да вмести в саксия целия Всемир 68

Магьосник в овча кожа: Дзуо Цъ 77

Тигрици, дракони и хвърковати жаби 85

Откривателят на барута?... Слово за Уей Боян 95

Джан Даолин: Земното битие на един небесен наставник 99

Възнеслият се принц: Лиу Ан и неговите осем старци 106

Дунфан Шуо: шутът-магьосник 113

Тао Хундзин: сановникът от планината 120

Един придворен чудотворец (Йе Фашан) 127

Още небесни наставници: предци и потомци (Гъ Сюан и Гъ Хун) 134

Обезглавеният ясновидец (Луо Гунюан) 144

Да викаш духове за императора (Ли Шаодзун) 153

Хуа Туо изгаря труда на своя живот 159

Из „Записки за Мрака и Светлината“ (*Йоуминлу*) / 167

Два случая с Дзи Кан 180

Безумно влюбената 182

Духовете също гладуват 184

Видението на Джао Тай 186

Историята на Ли Шъшъ / 193

Из „Хрониките на И Дзиен“ / 207

Иглата на Пан Анчан 208

Да освободиш дух 210

Среща в нощта 212

Лечителите Уан и Ли 214

Мъж от Шуджоу убива четири тигъра 217

Добродетелната наложница 219

Срещи край Златосияйното езеро 222

Изумителният Ян Чоума 227

Елегия за И Нян 233

Човек на име Ман 238

Сказания за Осемте безсмъртни

*Представата за Осемте безсмъртни (*Басиен*) се формира още през първите векове на нашата ера, по времето на династия Хан, но те самите се сдобиват с индивидуалност, а и специфични функции доста по-късно. В основата ѝ стои един вече утвърден персонаж от китайската митология, присъстващ и в трактатите на ранните даоси – мъдрецът, който се е оттеглил от обществения живот, за да живее в хармония с природата и себе си. И когато следва неотклонно своя Път, той преодолява и ограниченията на времепространството, за да премине в селенията на безсмъртното и стане* сиен. *В случая образът му е умножен по осем – като Осемте диаграми (*Багуа*) от Идзин и Осемте емблеми на даоизма, а след някои „корекции“ китайските будисти започват да свързват осмината и със своя Осмоделен път. Съставът на тази колоритна октоада придобива окончателен вид едва през 20-те години на XVI в., в един класически роман на У Юантай, най-често наричан „Пътешествие на изток“*[1].

[1] Пълното му название е „Осемте безсмъртни се отправят на пътешествие на изток“ *(Ба сиен чу чу дун йоу ли)*. Има и още една творба от същата епоха, но анонимна – „Осемте безсмъртни прекосяват океана“ *(Ба сиен гуо хай)*.

Гостът от пещерата

*Лю Дунбин е най-достолепно изглеждащият от Осемте безсмъртни. На вид е типичен имперски бюрократ (*гуан*), но на гърба си носи меч, който вдъхва ужас на злите духове и ги държи на почтително разстояние. Понякога стиска и мухогонка* фудзъ *– бамбукова пръчица, завършваща с пискюл, с която отпъжда мухите, но му служи и като плавателно средство. Известен е също с имената Чуняндзъ („Майсторът на чистия ян“) и Людзу („Патриархът Лю“). Подобно на повечето персонажи от китайската митология е историческа личност, живяла най-вероятно през X в., от края на династия Тан до началото на Северна Сун. Особено почитан сред различните даоистки школи – смятат го за един от създателите на т.нар. вътрешна алхимия.*[1] *С името му се свързва и един корпус от езотерични трактати, според традицията съдържащ пълните му съчинения (*Людзу Дзюеншу*). Смятан е също за покровител на странстващите фокусници и магьосници. Както и на бръснарите – да не забравяме страховития меч, който е и негова емблема (бао бей). Това не му пречи да олицетворява и ученото съсловие.*

[1] За двете ѝ основни форми – външна *(уайдан)* и вътрешна *(нейдан)*, както и свързаните с тях понятия вж. *The Encyclopedia of Taoism*. Ed. Fabrizio Pregadio (London: Routledge, 2007), vol. 1–2.

呂洞賓

Казват, че се родил на 14-ия ден от четвъртия лунен месец в областта Дзинджао, Хунан[1]. Някои посочват и година – 796-а, но според други (които повече държат на правдоподобието) това е станало в края на следващото столетие. Така или иначе, когато се появил, се разнесъл многогласен звук от флейти, а стаята се изпълнила с благоухания. Влетял бял жерав, който смирено се настанил в ложето на родилката, а зад прозореца затанцували пъстроцветни облачета.

Първоначално бил известен като Лю Йен[2]. Можел да се похвали и с добро потекло – дядо му бил вещ в конфуцианския церемониал *(ли)* и отговарял за правилното изпълняване на обредите, баща му пък заемал важен пост в местната полиция. По техните стъпки поел и младият Йен. Заизустявал конфуцианския канон, съчинявал поезия и се упражнявал в бойни изкуства. (Знаем, че и Конфуций е бил голям ценител на стрелбата с лък – единственото изкуство според него, в което съвършеният човек би могъл да си съперничи с други.[3]) Но покрай *ушу* се заинтересувал и от даоизма. Особено се възхищавал на фигури като Джан Лян и Фан Ли, които станали съветници на императора, но вместо да доживеят в разкош старините си, предпочели да се оттеглят в планините, за да се отдадат на самоусъвършенстване.

Още от малък се отличавал с крепко телосложение. Тялото му сякаш било излято от метал, а мускулите – твърди като дърво. Според един от агиографите темето му било „заоблено като на жерав, гърбът – извит като на костенурка, очите – бестящи като на феникс, а вежди-те – извити нагоре и стигащи до косите над слепоочията му“. Имал си и черна бенка под лявата вежда. А и ръстът му бил впечатляващ – шест *чъ*, т.е. близо два метра.

---

[1] В други версии – градчето Юнлъ, област Пуджоу, провинция Шанси.

[2] Тоест това е било „детското“ му име *(мин)* – за разлика от „пълнолетното“ *(дзъ)*, което мъжът обикновено приемал след 20-ата си година, а после можел да добавя и нови имена във „визитката“ си – вж. „Избиране на име“ във: Волфрам Еберхард, *Лексикон на китайските символи* (Изток-Запад, 2005).

[3] Срв. *Луню*, III, 7.

Ето че Йен прехвърлил двайсетте, но не бързал да се задоми. Злите езици твърдят, че хойкал по жени, а и обичал да кисне в пивниците. Веднъж там попаднал и на един стар даос[1], който го изгледал и отсякъл:

– Ти, момко, носиш всички белези на безсмъртен *(сиен)*! Писано ти е да живееш в сламена колиба, а не в златен дворец. Ще страниш от мирската суета, но не и от чашата. Ала ще се възползваш от скритите си заложби чак когато срещнеш мъж на име Джунли Цюен.

Отказал да отговаря на повече въпроси, само измърморил нещо за „увиснало шкембе“ и „ветрило“.

Годините си минавали. Лю Йен два пъти се явявал на изпитите за държавна служба – и двата пъти се провалил. Решил да пробва за последно и отново поел към столицата, но замръкнал на пътя и се отбил в една странноприемница – според някои, в Чан’ан, според други, в Хандан. Вече не хранел амбиции за бляскава кариера, но виното все така го привличало и си поръчал един чайник (в Китай така го сервират – затоплено). Седнал на една маса и се заел с пресушаването му, като от време на време тежко въздишал. Обърнал няколко чаши и тогава зад него се разнесъл глас:

– Няма полза да сумтиш и да се наливаш сам. Я по-добре сподели болката си!

Йен се обърнал и видял някакъв странник, който му се хилел като лукова глава.[2] Непознатият бил с къса туника, отворена до кръста, която разкривала космата гръд и *увиснало шкембе*. Бил обут в размъкнати панталони, изпод чиито подгънати крачоли се подавали сламени сандали. Косата му била вързана на два кичура, щръкнали като рога на главата му, а в ръката си държал голямо *ветрило*.

Лю Йен го харесал от пръв поглед. Отишъл на масата му (естествено, с чайника) и от чаша на чаша му споделил и най-голямото си житейско разочарование – че не е способен да служи на родината си... Странникът прихнал и едва не се задавил, но все пак благодушно го

[1] Според чан будистите, това бил знаменитият Мадзу.

[2] В Англия биха го оприличили на „чешърски котарак“, но това си е *друга* традиция.

изслушал. Накрая Йен обявил важно, че е готов да се откаже от „слава и кариера“, за да посвети остатъка от живота си на „постигането на Дао“.

– Като те гледам, не си постигнал ни слава, ни кариера – рекъл онзи, – но пък си готов да ги жертваш. Е, да се запознаем. Казвам се Джунли Цюен. Някои ми викат Юнфан Сиеншън („Господинът от Облачната стая“), защото все съм се реел в небесата. Но това е друга тема, а и хората какво ли не говорят... Ако си мислиш, че Дао е нещо извън теб, няма да го откриеш. Но и да си мислиш, че е в теб и само трябва да го намериш, пак нищо няма да направиш. Тази работа с мислене не става... Абе ти защо не дойдеш с мен в планините?

Лю Йен се видял в чудо (а то си било и така). От една страна, страшно му се искало да зареже всичко и да запраши нанейде с новия си познат. От друга, бил обещал на цялата рода, че този път ще се представи добре на изпитите и няма да ги посрами. Цюен усетил терзанията му и рекъл:

– Я по-добре да вечеряме, пък после ще ми кажеш.

Хапнали те и пресушили още няколко чайника, но Лю Йен все така се двоумял.

– Е, няма да те насилвам – казал Джунли Цюен, – но благодаря за вечерята. Ето ти нещо за спомен от мен. А и ще ти върши работа. Като те гледам, сега май е най-добре да се наспиш...

И му подал една дървена подложка, каквито в Китай и целия Далечен изток използват за въглавници. В някои варианти на легендата тя е от зелен порцелан с отвори от двата края, но скептиците възразяват: скитник като Джунли Цюен (пък бил той и *сиен*) едва ли би разнасял толкова крехка вещ по друмищата... Невзрачна, но и необикновена – Джунли Цюен я използвал в своите медитации.

Лю Йен положил глава на нея и му се явил необикновен сън. Сънувал, че е издържал държавните изпити и са го назначили на висок пост. Заживял в хубав дом, а и растял в йерархията, по някое време даже го взели за министър в императорския двор. Намерил си добра партия и се оженил, родили му се деца, а после и внуци. Накъсо, ползвал се с всеобщо уважение. Ала в един мо-

мент всичко се обърнало. Лю Йен се оплел в дворцови интриги. Недоброжелателите го обвинили в държавна измяна – и, по-лошото, императорът, който дотогава му имал доверие, взел, че им повярвал. Хвърлили го с цялото му семейство в тъмница. Присъдата била изключително сурова. Първо екзекутирали синовете и внуците му. После разрушили и семейното му светилище, с което го обрекли на вечни мъки в преизподнята. А накрая го заточили чак на границата с варварите, далеч от оцелелите му близки и роднини...

В този миг Йен се събудил, целият разтреперан и облян в пот. Хукнал да търси чудатия скитник и го намерил на същата маса да си пие утринния чай (или по-скоро паничката оризово вино).

– Е, как е? – подхвърлил небрежно онзи. – За една нощ[1] май изживя двайсет лета от живота си?

– Че ти откъде знаеш?! – слисал се Лю Йен.

– Абе и аз разбирам това-онова – подсмихнал се старецът. – Както и да е. В съня си ти нали постигна своите цели? А какво получи? Изгуби всичко. Ами така става на този свят. Печалбата и загубата са просто двете страни на монетата. Няма смисъл да я подхвърляш цял живот, за да го проумееш. Илюзии... Сънища, които ни спохождат и си отлитат, защото повечето от нас предпочитат да сънуват. Само този, който вижда отвъд илюзията, може да я превъзмогне.

– Виж, тези приказки съм ги чувал и преди, ами я по-добре ме вземи в планините. Поне в едно се убедих, че не си струва да кроиш планове за кариера...

– Моите поздравления – рекъл другият. – Ти токущо се оттърси от една от най-натрапливите илюзии, а това е първата стъпка към Дао. Така поне казват. Но преди да те въведа в изкуството на дълголетието и безсмъртието, трябва да заздравиш физическата си осно-

---

[1] В една от по-късните, *класически* версии на легендата сънят траел, докато се сварило просото в котлето. Оттам и изразът *хуансу мън* („сънят на жълтото просо“) като алегория за мирската суета и преходността на славата. (Според E.T.C. Werner, *Myths and Legends of China,* става дума за чайник с оризово вино.) Срв. и със „Сънят на кипарисовото възглаве“ на Лиу Ицин.

ва. Точно сега тялото ти е слабо, а духът – блуждаещ. За да градиш, първо положи темелите, пък после аз сам ще те намеря...

Йен чинно му благодарил и двамата се разделили. Като излязъл от страноприемницата, младият човек си казал:

– Отсега нататък няма да съм Лю Йен, вечният зубрач и службогонец. Ще се нарека Лю Дунбин („Гостът от пещерата“), защото прозрях, че съм само гост на тази земя, опитващ се да открие обратния път към дома[1]...

Отишъл в Джуннаншан[2] и там си съградил сламена колиба. Прочиствал съзнанието си от всичко излишно, за да остане само въжделената Пустота *(кун)*, укрепвал и тялото си. Както се казва, заживял живота на смирен отшелник.

Един ден на прага му цъфнал и Джунли Цюен. С увиснало шкембе и ветрило.

– Виждам, че си се потрудил – рекъл той. – Май вече си готов и за някои по-сложни даоски техники. Какво ще кажеш за превръщането на камъни в... злато?

Но и Лю Дунбин не бил вчерашен и веднага попитал:

– А *това* злато ще си остане ли злато?

– Зависи. След три хилядолетия пак ще се вкамени...

---

[1] В даоските представи „пещерата“ и „реалният свят“ (от познатата алегория на Платон) разменят местата си. Някои биха разчели първия образ и като метафора за утробата. В една от най-популярните версии на легендата („Подложката за глава“ на Шън Дзиди) сънят завършва относително благополучно: въпреки превратностите сановникът доживява до дълбока старост, но пък умира тъкмо когато моли императора за разрешение да се оттегли в планините – а и цялата история приключва с раздялата на момъка и стареца пред хана – вж. *Класически китайски новели*. Прев. и съст. Бора Беливанова. (Иврай, 2006). Според други версии, в предишния си живот Лю Дунбин е бил *учител* на Джунли Цюен, затова и последният му връща жеста...

[2] Планина в днешната провинция Шаанси, където и Ли Тиегуай постига безсмъртието.

– Че защо ми е да уча неща, с които само ще заблуждавам хората? Не им ли стигат другите илюзии?!

Тук добрият стар Цюен въздъхнал дълбоко:

– Виждам, че си напреднал по Пътя. Дали не си ме и изпреварил?

При което и двамата се разсмели от сърце.

Казват, че Лю Дунбин бил подложен на десет изпитания.

Първото се състояло в това, че учителят го изпратил в родния му край. Докато крачел по пътя, го споходила тревожна мисъл. Как ще обясни на близките си, че пак не е взел изпитите? „Ще им кажа, че съм намерил истинското си призвание“, рекъл си той и продължил. Като стигнал, го очаквала ужасна гледка: близките му били покосени от коварна болест. Вместо да се тюхка и вайка, той се заел с уреждането на погребенията им според предписанията на конфуцианския канон. И в един момент всички оживели пред очите му! Явно старият Джунли пак му бил заел своето възглаве...

Следващия път учителят го пратил на пазара да разпродаде всичките си притежания. Предложил ги на първия срещнат – на каквато цена той определи. Човекът назовал някаква дребна сума и Лю Дунбин се съгласил. На другия му досвидяло и намалил цената наполовина. Лю Дунбин отново я приел и си тръгнал невъзмутимо.

С третото се сблъскал по време на новогодишните празненства. Срещнал го някакъв просяк и поискал милостиня. Лю Дунбин изсипал в шепата му дребни лакомства и монети. Просякът се запънал и поискал още, дори го наругал, че е свидлив. Лю Дунбин се усмихнал и пак му дал. Онзи пак поискал и той пак му дал – със същата ведра усмивка, сякаш получавал скъп дар. И така – десет пъти. И всеки път се извинявал на просяка, че му създава „такива неудобства“... Накрая онзи се сконфузил и изчезнал в храстите.[1]

[1] С тази доброта и ведра усмивка (въпреки негативните реакции на околните) е свързан изразът *гоу яо Лю Дунбин* („Кучето ще ухапе и Лю Дунбин“). Но преди да срещне Учителя, е бил дос-